

Viden

Udviklingen på de danske universiteter
Redegørelse til Folketinget
April 2005

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Udviklingen på de danske
universiteter
Redegørelse til Folketinget

Udgivet af:
Videnskabsministeriet

Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling
Bredgade 43
1260 København K

Telefon: 3392 9700
Fax: 3332 3501

Publikationen kan hentes på
Videnskabsministeriets
hjemmeside: <http://www.vtu.dk>
ISBN (internet): 87-91469-80-5

Tryk: Grefta Tryk A/S

Oplag: 800
ISBN: 87-91469-79-1

>

Udviklingen på de danske universiteter

Redegørelse til Folketinget

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
April 2005

Indhold

>

Forord	5
Ny dansk universitetspolitik	6
OECDs evaluering af den danske universitetssektor	8
Gennemførelsen af den nye universitetslov	9
Udviklingskontrakterne	10
Dialog om nye udviklingskontrakter	11
Fokus i 2005-kontrakterne	13
Nye kontrakter fra januar 2006	25
Bilag 1: Henvisning til 2005-kontrakterne	29
Bilag 2: Det økonomiske fundament	29

Folketinget vedtog maj 2003 en ny lov om universiteter. Lovens afsæt var en hastig forandring i samfundets krav til universiteterne og behovet for en ny udvikling på de danske universiteter.

Den nye universitetslov indebærer gennemgribende reformer af universiteternes ledelse, forskning, uddannelse og institutionelle rammer. De 12 danske universiteter er nu selvejende institutioner med bestyrelser som øverste myndighed. Bestyrelserne har eksternt flertal og en eksternt formand.

Reformen af universiteterne er en central del af regeringens strategi for at gøre Danmark til et førende vækst-, viden- og iværksættersamfund.

Hvis vi skal sikre fortsatte fremskridt i danskernes velfærd skal viden og nye ideer i højsædet. Forudsætningen for regeringens nye mål er stærke universiteter på internationalt niveau med en kapacitet til strategisk udvikling. Universiteter og forskningscentre i verdensklasse kræver også forpligtende samarbejde mellem universiteterne.

Det fremgår af universitetsloven, at videnskabsministeren i forbindelse med indgåelsen af nye udviklingskontrakter vil afgive en redegørelse til Folketinget.

Denne redegørelse vil derfor på baggrund af universiteternes udviklingskontrakter beskrive gennemførelsen af universitetslovens intentioner og opstille hovedtræk i udviklingen på de danske universiteter.

Helge Sander
Videnskabsminister

Ny dansk universitetspolitik

Det bærende princip i universitetsreformen er øgede frihedsgrader til universiteterne. De øgede frihedsgrader gælder blandt andet tilrettelæggelsen af uddannelser, organiseringen af universitetet, ledelse, rekruttering af forskere, talentpleje af unge forskere og samarbejde med erhvervslivet.

Loven bevirker en grundlæggende nytænkning af relationen mellem universiteterne og videnskabsministeren.

Relationen mellem ministeren og universiteterne skal være baseret på gensidig dialog, åbenhed og gennemsigtighed. Universiteterne skal ikke underkastes centralistisk styring og kontrol. Status som selvejende universiteter indebærer ikke et fravær af statslige regler, men regler der er fleksible og skaber et rum for universiteternes fornyede ledelseskraft.

Ministeren fastlægger rammerne for universiteternes virke og fører en åben dialog om universiteternes målsætninger og samfundsmæssige betydning. Universiteterne skal opstille præcise målsætninger for deres anvendelse af offentlige midler og åbent rapportere, hvorvidt målsætningerne indfries. Gennemsigtigheden skal gøre det muligt for offentligheden og Folketinget at følge og vurdere universiteternes udvikling. Effekten skal være større synlighed om universiteternes resultater og betydning for samfundets vækst og velfærd.

Folketinget bevilger årligt mere end 10 milliarder kroner til universiteternes forskning og uddannelse. Folketinget og samfundet har derfor et berettiget krav på synlighed og åbenhed om universiteternes strategiske udvikling, dialog om universiteternes målsætninger og gennemsigtighed i universiteternes virke.

I spidsen for udviklingen af universiteterne står universiteternes bestyrelser.

Bestyrelsen fastlægger retningslinierne for universitetets organisation, langsigtede virksomhed og udvikling. Bestyrelsen

skal på samme tid værne om universitetets forskningsfrihed og indfri samfundets krav til universitetet. I den henseende er *udviklingskontrakten* et centralt strategisk dokument. Bestyrelsen indgår udviklingskontrakten med videnskabsministeren. Udviklingskontrakten er et vigtigt redskab i dialogen mellem bestyrelsen og ministeren. Kontrakten udgør også udgangspunktet for bestyrelsens samarbejde med universitetets daglige ledelse.

Udviklingskontrakten skal ifølge universitetsloven beskrive universitetets strategiske mål og være centreret om universitetets kerneopgaver. Udviklingskontrakten skal med udgangspunkt i universitetets profil beskrive og synliggøre universitetets vision og indsatsområder. Bestyrelsen vil med udviklingskontrakten fastlægge retningslinier for den overordnede prioritering af universitetets samlede ressourcer.

Udviklingskontrakten skal også angive det fremtidige samarbejde med eksterne parter og definere operative målsætninger for arbejde med kvalitetsudvikling. Universiteterne udarbejder årsrapporter, som indeholder afrapportering om årets resultater i forhold til udviklingskontrakten. Afrapporteringen vil ske efter de samme principper på tværs af universiteterne, hvilket vil muliggøre en vis sammenlignelighed.

Det er ministerens ansvar at føre tilsyn med universiteterne. Som opfølgning på universitetsloven er ministeriet ved at udvikle et nyt mere fremadrettet og udviklingsorienteret tilsyn, som passer bedre til det institutionelle selvstyre. Udviklingskontrakterne er et vigtigt led i dette nye tilsyn.

Udviklingskontrakterne har tre funktioner, idet kontrakterne udgør:

- > Bestyrelsens *strategi*.
- > Kernen i den nye *dialog* mellem universiteterne og videnskabsministeren.
- > Basis for videnskabsministerens *tilsyn* med universiteterne.

OECDs evaluering af den danske universitetssektor

I januar 2004 offentliggjorde OECD en evaluering af det danske universitetssystem, som blev gennemført i 2003 på videnskabsministerens initiativ. OECD konstaterede, at danske universiteter har et godt udgangspunkt med uddannelser og forskning af høj kvalitet, men at det er nødvendigt, at universiteterne udvikler sig yderligere, hvis de skal stå distancen i den internationale konkurrence.

OECD anbefalede blandt andet større autonomi til universiteterne og forenkling i økonomistyringen, herunder en forenkling af taxametersystemet. Ministeriet nedsatte derfor et udvalg, der i december 2004 afgav en række forslag til forenkling af taxametersystemet. Med henblik på at øge bestyrelsernes muligheder for at prioritere anbefalede udvalget en forenkling af taxametersystemet, som regeringen vil gennemføre fra 2006.

OECD påpegede, at udviklingskontrakterne er et godt planlægnings- og tilsynsredskab, der kan være grundlag for universiteternes udvikling. OECD fremhævede, at det er afgørende, at udviklingskontrakterne formuleres på et strategisk niveau med vægt på målsætninger, og at regeringen afholder sig fra forsøg på detaljeret kontrol i forbindelse med kontrakterne. Det svarer til universitetslovens bestemmelser og er et bærende princip i ministeriets og universiteternes drøftelser af kontrakter. En række andre OECD-lande er siden begyndt at anvende lignende kontrakter. OECD anbefaler i sin gennemgang af andre universitetssystemer, at udviklingskontrakter overvejes som instrument.

Gennemførelsen af den nye universitetslov

Universitetsloven indeholder en række frister for gennemførelsen af ledelsesreformen. De nye bestyrelser sammensættes efter en procedure fastlagt af universitetet i en særlig vedtægt, der skulle afleveres til ministeriet senest 1. januar 2004. Derefter var det et krav, at de nye bestyrelser senest tiltrådte 1. januar 2005. Bestyrelsen skulle herefter senest 1. maj 2005 fremsende en ny vedtægt for universitetet til ministeriets godkendelse. Vedtægten fastlægger universitetets interne organisatoriske struktur.

Universiteterne har foretaget en meget hurtig gennemførelse af universitetsloven. De første universitetsbestyrelser blev allerede etableret få måneder efter lovens ikrafttræden og hovedparten var nedsat inden udgangen af 2003. Det var mere end et år før lovens frist. Det har derfor også været muligt for videnskabsministeren allerede i 2004 at afholde en række dialogmøder med kredsen af bestyrelsesformænd. Det har været et frugtbart redskab i relationen mellem universiteter og ministerium.

Marts 2005 forelå syv godkendte vedtægter. Det betyder, at universiteterne allerede nu er nået langt med processen med indførelsen af en ansat ledelse på alle niveauer. Forudsætningen har været en intensiv proces om blandt andet udarbejdelsen af nye regler for ledelsens ansættelse og løn.

Udviklingskontrakterne

Udviklingskontrakten er fremover omdrejningspunktet for relationen mellem ministeren og universiteterne og resultatstyringen af de danske universiteter. Bestyrelsen og videnskabsministeren indgår en gensidig kontrakt, der præcist angiver universitetets visioner og målsætninger for en periode på tre år.

Ifølge universitetsloven skal evalueringer, planer for opfølgning og gennemført opfølgning skal fremgå af udviklingskontrakten, og af universitetets årsrapport. Universitetet fastlægger i udviklingskontrakten evalueringsform og -hyppighed og fastsætter heri klare, forpligtende retningslinier for dels udbud af gennemførelse af turnusevalueringer, dels valg af evalueringsorganisation. Universitetet vælger selv, hvilken organisation der skal forestå turnusevalueringer. Det fremgår yderligere af loven, at hvert universitet skal foretage systematiske sammenligninger – benchmarking – med andre relevante danske og udenlandske universiteter.

Endelig lægger loven op til, at udviklingskontrakter ud over kvalitative målsætninger i væsentlig højere grad end hidtil skal indeholde udvalgte kvantitative og målbare indikatorer for universitetets resultater, som ledelsen kan bruge som styringsredskab, og som de ønsker at blive vurderet på. Loven nævner som eksempler på kvantitative målsætninger:

- > Studerendes mobilitet, merit, gennemførelses- og frafaldsandele, herunder antallet af færdiguddannede bachelorer, kandidater, ph.d.er og mestre.
- > Omfang, kvalitet, formidling og publicering af forskning.
- > Kommmercialisering, patentering af forskningsresultater.
- > Tiltrækning af eksterne midler og udenlandske forskere.

Universiteterne skal have frihedsgrader til at tilrettelægge, hvordan de indfrier målsætningerne til gavn for samfundets udvikling, men målsætningerne skal opstilles som en aftale mellem universiteter og samfundet.

Dialog om nye udviklingskontrakter

Den første generation af kontrakter

Universiteterne har siden 2000 haft udviklingskontrakter. De første udviklingskontrakter indeholdt i de fleste tilfælde aftaler om helt overordnede mål og aktiviteter inden for forskning, uddannelse, formidling og interne forhold. Det var derfor vanskeligt at bruge udviklingskontrakterne og afrapporteringen i universiteternes årsrapporter til at følge universiteternes udvikling.

Videnskabsministeriet og universiteterne drøftede i efteråret 2003 universiteternes gode og dårlige erfaringer med de første udviklingskontrakter. Rektorkollegiet gennemførte yderligere en skriftlig indsamling og sammenfatning af universiteternes erfaringer. Denne dialog med universiteterne skabte et godt udgangspunkt for gennemførelsen af en ny generation af udviklingskontrakter.

Anden generations udviklingskontrakter

Det er en vigtig del af universitetsloven, at den nye anden generation af udviklingskontrakter skal have en ny rolle i relationen mellem ministeriet og universiteterne. Fokus er på målsætninger og resultater til gavn for samfundet.

Baggrunden er, at de foregående kontrakter havde forskellige kontraktperioder. Det var endvidere ikke muligt for alle bestyrelser at tiltræde før årsskiftet, og det er derfor nødvendigt med en overgangsperiode, der kan tjene som udvikling af det nye kontraktkoncept. Endelig er universiteterne som følge af loven i færd med en omstilling af intern organisation og administration.

Videnskabsministeren nåede i marts 2004 til en fælles forståelse med universiteterne om indledningsvis at indgå et-årige kontrakter for 2005 som forberedelse af udviklingskontrakter for en længere periode fra 1. januar 2006. Videnskabsministeren

>

og bestyrelsesformændene var enige om, at de et-årige kontrakter for 2005 og de kommende længevarende kontrakter skal ses i sammenhæng og i realiteten vil trække de samme linier for universiteternes udvikling med henholdsvis en kort og en lang tidshorizont. Det indebærer, at alle 12 universiteter kan have en fælles kontraktperiode fra 1. januar 2006.

Afrapporteringen skal på en præcis og enkel måde give ministeriet både det nødvendige grundlag for tilsynet med universiteternes udvikling og give Folketinget og den øvrige offentlighed indsigt i universiteternes forskning, uddannelse og samspil med samfundet.

Fokus i 2005-kontrakterne

Udviklingskontrakterne for 2005 er blevet til efter en dialog mellem Videnskabsministeriet og Rektorkollegiet om retningslinierne for kontraktens udformning. Der var enighed om, at de et-årige kontrakter skal:

- > Give et tydeligt indtryk af universiteternes særlige profil og strategi.
- > Have fokus på målsætninger og resultater – ikke midler og universitetets interne processer.
- > Muliggøre en vis sammenlignelighed.
- > Så vidt muligt indeholde kvantitative indikatorer.
- > Være kortfattede og overskuelige med ens grundstruktur.
- > Have en længde på maksimalt 20 sider.
- > Forholde sig til anbefalingerne i OECDs evaluering af det danske universitetssystem.
- > Ikke være grundlag for nye økonomiske krav til ministeriet.

På den baggrund udarbejdede universiteterne udkast til udviklingskontrakter for 2005. Det er ifølge universitetsloven rektor, der iværksætter processen på universitetet.

Kontraktudkast har herefter været drøftet i bestyrelserne inden det er fremsendt til Videnskabsministeriet. Efter en dialog mellem universiteterne og ministeriet har videnskabsministeren og bestyrelsesformanden for hvert enkelt universitet indgået udviklingskontrakten for 2005.

I sin natur rækker visioner for forskning og forskningsbaseret uddannelse ud over en periode på kun ét år.

Udviklingskontrakterne for 2005 kan følgelig heller ikke dække hele universitetets alsidige virke, men overordnet opstille udvalgte satsninger og målsætninger.

Strategisk fokus og klare målsætninger

Universiteterne viser med de nye kontrakter for 2005 en stor vilje til forandring og strategisk satsning. Det gør det *på den ene side* muligt at anvende kontrakterne som et samlet udtryk for

sigtelinierne i de danske universiteters fremtidige udvikling. *På den anden side* har de enkelte kontrakter fået en mere distinkt og unik karakter i takt med, at universiteterne har øget fokus på egne styrkepositioner og på den baggrund formuleret klare, langsigtede visioner.

Samtlige universiteter lægger med kontrakterne op til en proces, hvor de vil udvælge særlige indsatsområder, som kan danne grundlag for endnu mere præcise målsætninger i de kommende kontrakter fra 1. januar 2006. Det er Aarhus Universitets udviklingskontrakt for 2005 et godt eksempel på. Universitetet ønsker med kontrakten for 2005 at sætte særligt fokus på forskningsindsatsen inden for områderne: Globalisering, molekylær medicin, nano-science, religion som normsætter, teoretisk naturvidenskab og vidensamfundet.

Gennemgående har universiteternes kontrakter en enkel opbygning med udgangspunkt i én samlet vision for universitetets udvikling og mere håndgribelige målsætninger med klart definerede resultatmål, som universiteterne vil afrapportere i årsrapporterne. Universiteterne har i 2005-kontrakterne fokuseret på egne styrker og opstillet klare målsætninger for de tre kerneopgaver:

1. Forskning.
2. Uddannelse.
3. Formidling og videnudveksling.

Det gælder yderligere for forskning og uddannelse, at universiteterne har et særligt fokus på internationalisering, kvalitetssikring og benchmarking.

Forskning

Universiteterne opstiller blandt andet mål for udviklingen i antallet af ph.d.-studerende, organisering af forskeruddannelse i forskerskoler, tiltrækning af udenlandske forskere, danske forskeres og ph.d.-studerendes ophold i udlandet, omfang af ekstern finansiering af forskning, publicering og citationer samt

udvikling af systematiske sammenligninger i forhold til relevante danske og udenlandske universiteter.

Universiteterne har gennemgående udvalgt en række forskningsområder, der vil være genstand for en særlig satsning. Handelshøjskolen i Århus har ligeledes udpeget en række forskningsområder, der har fokus på at styrke den forretningsmæssige udnyttelse af højteknologisk forskning og innovation.

På finansloven for 2005 er der afsat midler til et massivt løft af forskeruddannelse de kommende år. Midlerne vil blive udmøntet i forbindelse med konkrete tillægskontrakter til udviklingskontrakterne for 2005. Universiteterne vil i disse tillægskontrakter forpligte sig på oprettelsen af et bestemt antal ph.d.-forløb. På baggrund af aftalen om forøgelse af ph.d.-midlerne har ministeriet valgt at igangsætte en evaluering af den danske ph.d.-uddannelse i 2005. Evalueringen skal forestås af et internationalt panel, der blandt andet skal vurdere organisering og kvalitet i uddannelsen. Evalueringen forventes afsluttet i foråret 2006, og den skal bidrage til den fortsatte kvalitetsudvikling af ph.d.-uddannelsen.

Alle universiteter har anført et markant meroptag af ph.d.er som mål. Danmarks Tekniske Universitet har for eksempel som målsætning, at det årlige optag skal stige fra 150 til 250 de kommende to til tre år. Det er IT-Universitetets målsætning, at 40 procent af deres 40 ph.d.er skal være eksternt finansieret, ligesom det er en målsætning at mindst 20 procent har en adgangsgivende eksamen fra et udenlandsk universitet.

Danmarks Farmaceutiske Universitet lægger i sin udviklingskontrakt for 2005 vægt på, at universitetet står over for et betydeligt generationsskifte i forskerstaben. Universitetet har derfor fokus på forskeruddannelsen både i form af ordinære ph.d.-forløb og erhvervsPhD-ordningen. Universitetet vil styrke forskeruddannelsen uden at gå på kompromis med kvalitet og effektivitet. Det er derfor blandt andet universitetets

målsætning, at mindst 90 procent af de påbegyndte ph.d.-forløb gennemføres.

Universiteterne angiver i øvrigt, at de har tilstrækkelig vejledningskapacitet og kvalificerede ansøgere til dette meroptag. Hovedparten af universiteterne har den målsætning, at forskeruddannelse skal organiseres i forskerskoler. Det skal være med til at sikre, at ph.d.-studerende tilknyttes en organisation med et ledelsesmæssigt ansvar for kvalitet, at ph.d.-studerende knyttes til internationalt stærke forskningsmiljøer og at ph.d.-studerende får en kvalificeret vejledning.

Forskningsaktivitet og -kvalitet måles blandt andet på antal publikationer og citationer, og også her opstiller universiteterne status og mål. De fleste universiteter har den målsætning at øge antallet af publikationer, mens enkelte universiteter ønsker at fastholde aktivitetsniveauet med henblik på at koncentrere sig om at øge kvaliteten af publikationerne.

Universiteterne har som mål at øge den eksterne finansiering af forskningen. Københavns Universitet ønsker for eksempel at øge den eksterne finansiering med fem procent i 2005 fra 2004-niveauet på godt 500 millioner kroner IT-universitetet sætter som mål, at den eksterne finansiering skal nå 12 procent i 2005. IT-Universitetet har i forlængelse heraf en målsætning om, at 25 procent af den eksterne finansiering kommer fra private virksomheder.

Syddansk Universitet har udviklet en ny intern metode til fordeling af en pulje med supplerende basisforskningsmidler, som skal fremme fakulteternes incitament til en øget indsats på dette område. Modellen tager udgangspunkt i en benchmarking med tilsvarende danske fakulteter. Benchmarkingen skal måle evnen til at tiltrække eksterne forskningsmidler, og den udløser ekstra forskningsmidler til de fakulteter, som klarer sig over gennemsnittet i forhold til „søsterfakulteterne“. Denne incitamentsmodel har til formål at øge universitetets eksterne finansiering med 10 procent over de næste fem år.

Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har opstillet den målsætning at implementere en innovationsstrategi, og herunder at øge antallet af indberettede opfindelser med 50 procent i forhold til 2003, hvor 15 opfindelser blev indberettet med henblik på patentering.

Benchmarking

Det fremgår af universitetsloven, at universiteterne skal foretage systematiske sammenligninger – benchmarking – med andre danske og udenlandske universiteter.

Det er et generelt træk i universiteternes kontrakter for 2005, at universiteterne har brug for at udvikle metoder og processer til at foretage benchmarking. Hovedparten af universiteterne lægger således op til at arbejde med benchmarking inden for universitetets fire kerneopgaver i løbet af 2005 med henblik på den kommende kontraktperiode fra 2006.

Aarhus Universitet har som gennemgående element i sin udviklingskontrakt for 2005 fastsat den målsætning, at universitetets resultater inden for alle universitetets opgaver skal benchmarkes med to nordiske universiteter. Hvilke universiteter, og hvordan benchmarking skal foretages, vil Aarhus Universitet fastlægge i 2005.

Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har en fast praksis for registrering af en række data og præstationsindikatorer for sin forskningsaktivitet. Benchmarking på internationalt niveau indgår som et udviklingsmål for de enkelte institutter, men er endnu ikke et krav. Universitetet har for 2005 sat sig det mål at iværksætte et pilotprojekt på et institut om international benchmarking af universitetets forskning med videre.

Uddannelse

Universiteterne opstiller blandt andet mål for styrket gennemførelse, reducerede studietidsforsinkelser og øget efter- og videreuddannelse, ligesom nogle universiteter har mål for øget

beskæftigelse for dimittender, klarere kompetencebeskrivelser og bedre undervisning.

Udviklingselementet er tydeligt i kontrakterne. Målsætningerne er mere målbare og ofte defineret kvantitativt, som universitetsloven lægger op til. For eksempel har hovedparten af universiteterne opstillet den målsætning at reducere frafaldet på deres uddannelser med 5-10 procentpoint.

Danmarks Farmaceutiske Universitet har som målsætning, at begge uddannelser på universitetet - farmaceutuddannelsen og lægemiddeluddannelsen - skal have en fuldførelsesprocent på minimum 75 procent.

Syddansk Universitet vil i 2005 styrke udbuddet af forskningsbaseret efter- og videreuddannelse og har sat sig det mål at øge universitetets kursusomfang med 33 procent.

På Aarhus Universitet har man besluttet, at der fra april 2005 stilles krav til alle ansøgere til videnskabelige stillinger om at dokumentere deres undervisningserfaring i en såkaldt *undervisningsportfolio*. Aarhus Universitet har tilsvarende et mål for, at mindst 20 procent af universitetets forskere skal gennemgå kurser, der styrker deres undervisningskompetence. Andre universiteter har tilsvarende målsætninger for undervisningskvaliteten.

Universiteterne er meget optagede af at erhvervsrette uddannelserne. Flere universiteter har derfor blandt andet som målsætning at oprette aftagerpaneler, der skal være med til at afstemme indhold og struktur i uddannelserne i forhold til aktuelle og fremtidige kompetencebehov. For eksempel vil Aarhus Universitet danne aftagerpaneler for uddannelserne på alle fakultets- eller fagområder i 2005.

Mange universiteter har ligeledes det mål at udarbejde kompetencebeskrivelser for uddannelserne, så både aftagere og de studerende selv i højere grad får kendskab til kandidaternes

kompetenceprofiler. Eksempelvis har Københavns Universitet opstillet den målsætning for 2005, at udfærdige kompetencebeskrivelser af uddannelseselementer i alle bachelor- og kandidatuddannelser.

Endelig arbejder Handelshøjskolen i København på at opstille konkrete mål for beskæftigelsen for højskolens kandidater i den kommende kontrakt. Flere universiteter har samme ambition, idet 2005 skal bruges på at udvikle de korrekte værktøjer til at registrere universiteternes kandidaters beskæftigelsesgrad. Et af målene er her en styrkelse af universiteternes karriererådgivning.

Kvalitetsudvikling

Universitetsloven lægger særlig vægt på en styrket indsats for kvalitetsudvikling af forskning og uddannelse. Det indgår i loven som et vigtigt tema i forbindelse med udviklingskontrakterne. Evalueringer, planer for opfølgning og gennemført opfølgning skal fremgå af udviklingskontrakten og af universitetets afrapportering af udviklingskontrakten.

Universiteterne har i kontrakterne for 2005 hverken angivet konkrete evalueringsplaner for turnusevalueringer eller enkeltstående uddannelsesevalueringer. Alle universiteter angiver derimod, at de kommende udviklingskontrakter vil indeholde konkrete handlingsplaner for evaluering.

Videnskabsministeriet har taget initiativ til, at Danmarks Evalueringsinstitut i 2006 gennemfører en turnusevaluering af samtlige HA-uddannelser.

Som led i forberedelsen af en mere systematisk indsats for forbedring af kvalitetsudviklingen gennemførte Københavns Universitet og Danmarks Tekniske Universitet i 2004 såkaldte auditeringer af universiteternes kvalitetsudvikling, det vil sige en ekstern vurdering af det samlede eksisterende arbejde med kvalitetsudvikling. Det gik igen i konklusionerne fra begge auditeringer, at kvalitetsudvikling i form af evalueringer af

forskning og undervisning ganske vist finder sted i vid udstrækning, men at det har en decentral, usystematisk karakter. Begge universiteter vil i 2005 følge op på auditeringerne. Københavns Universitet vil i 2005 på baggrund af auditeringsprojektets anbefalinger udarbejde en strategi for kvalitets-sikringsarbejdet med henblik på at fastsætte mål i den kommende udviklingskontrakt fra 1. januar 2006.

Syddansk Universitet vil i 2005 iværksætte en auditering af samtlige universitetets uddannelser. Det vil være centralt i auditeringen at berøre de nuværende initiativer for at øge gennemførselsprocenten, vejledning, sikring af feedback fra aftagere med videre. Herudover har begge handelshøjskoler mål for akkreditering med henblik på at opnå anerkendelse hos internationale evalueringsorganisationer.

Aalborg Universitet vil i 2005 udvikle databaser, hvor de kvantitative data i relation til uddannelserne er opdaterede og let tilgængelige.

Roskilde Universitetscenter vil fastlægge en overordnet strategi for evalueringen af forsknings- og uddannelsesaktiviteterne. Strategien skal yderligere fastlægge retningslinier for benyttelse af interne og eksterne evalueringsinstitutioner. Det indgår også i Roskilde Universitetscenters kontrakt for 2005, at universitetet vil iværksætte en analyse af, om uddannelsesstrukturen også i fremtiden vil være det optimale instrument til opnåelse af universitetets uddannelsespolitiske målsætninger og honorering af de krav, som stilles fra statslig side til universitetsuddannelse.

Handelshøjskolen i Århus har sat sig det mål at øge kvaliteten i publiceringen af forskningsresultater, dvs. øge antallet af publikationer i højt estimerede tidsskrifter og forlag. Handelshøjskolen har opstillet det succeskriterium for 2005, at der er udarbejdet en model for, hvordan handelshøjskolen fremover skal vurdere forskningsmiljøernes kvalitet, så der i udviklingskontrakten for 2006 og frem kan angives konkrete mål for kvaliteten.

Internationalisering

Internationalisering af forskning og uddannelse er et centralt tema i udviklingskontrakterne for 2005. Det indgår som et naturligt element i universiteternes visioner og værdier, at de deltager aktivt i internationalt samarbejde med udenlandske universiteter. Nødvendigheden af internationalisering af universiteternes forskning og uddannelse understreges i baggrunden for den nye universitetslov.

Internationalisering har altid været en integreret del af universiteternes virke. Det er imidlertid et markant træk i kontrakterne for 2005, at universiteterne i stigende grad har den strategiske målsætning at indgå i forpligtende samarbejdsaftaler og partnerskaber med udenlandske universiteter. Der er lagt op til en styrkelse af disse bestræbelser med regeringens forslag til ændring af universitetsloven fremsat 23. februar 2005.

Universiteterne har i endnu højere grad end tidligere en systematisk tilgang til internationalisering af forskning og uddannelse. Det muliggør blandt andet et markant løft af mobiliteten af studerende og forskere både ind og ud af Danmark. På længere sigt vil det yderligere kunne danne grundlag for en udbredelse af danske universiteters deltagelse i europæiske og øvrige internationale netværk af forskningsmiljøer.

Københavns Universitet har sat sig den konkrete målsætning at tiltrække 10 procent flere velkvalificerede udenlandske studerende til universitetets uddannelser. Universitetet vil samtidig sende 10 procent flere danske studerende til velmeriterede udenlandske universiteter.

Danmarks Tekniske Universitet har i dag cirka 300 afgrænsede samarbejdsaftaler med udenlandske universiteter om blandt andet udveksling af studerende. Danmarks Tekniske Universitet ønsker i højere grad at indgå mere omfattende aftaler på et overordnet niveau. Universitetet vil derfor i 2005 etablere samarbejdsaftaler med mindst ét excellent partneruniversitet.

Aarhus Universitet har opstillet det mål, at antallet af udenlandske ph.d.-studerende ved universitetets forskerskoler over de kommende år øges, så det kommer til at udgøre mindst 10 procent af den samlede bestand.

Handelshøjskolen i København vil i de kommende år øge antallet af egne forskere, der tager et kortere ophold ved udenlandske universiteter med 20 procent og tilsvarende øge antallet af fastansatte udenlandske forskere med 20 procent.

Endelig har hovedparten af universiteterne som mål for 2005 at udvikle en sprogpolitik - herunder hvilke fag der skal udbydes på engelsk - og beskrive hvordan og i hvilket omfang universiteterne skal opfylde den såkaldte pastorale funktion i forhold til at hjælpe udenlandske studerende, der har behov for danskurser og anden form for service.

Formidling og videnudveksling

Formidling

Universiteterne har alle planlagt en bred vifte af aktiviteter inden for formidling af forskning. Der opstilles blandt andet kvantitative mål for aktiv forskningsformidling og deltagelse i den offentlige debat, ligesom flere universiteter vil bruge 2005 til at udvikle værktøjer, der kan måle omfanget af forskningsformidling med henblik på de kommende kontrakter fra 1. januar 2006.

Københavns Universitet vil for eksempel mindst 10 gange i løbet af 2005 afholde arrangementer, der primært er rettet til den interesserede borger, som ønsker at stifte nærmere bekendtskab med universitetet. Tilsvarende vil Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole øge antallet af foredrag og øvelser udbudt under universitetets besøgsordning med 10 procent, ligesom det tilstræbes, at besøg af gymnasieklasser skal øges til 200 fra det nuværende cirka 150.

Handelshøjskolen i København har etableret en ekspertdatabase - „experts@cbs” - med det formål at formidle direkte kontakt til

Handelshøjskolens eksperter for medier og andre interesserede. Handelshøjskolen har sat som mål, at antal besøg på „experts@cbs” skal stige med 10 procent fra de nuværende knap 60.000 årlige besøgende.

Handelshøjskolen i København har også som mål, at antallet af presse-citater fra handelshøjskolens forskere skal stige fra de nuværende godt 3.000 med 5 procent i 2005.

Som det i dag blandt andet findes på Handelshøjskolen i København vil Syddansk Universitet i 2005 indstifte en ny pris for forskningsformidling, som skal uddeles årligt ved universitetets årsfest.

Handelshøjskolen i Århus har den overordnede målsætning at være en aktiv deltager i den offentlige debat. Handelshøjskolen vil derfor intensivere indsatsen for at dokumentere indsatsen ved at udvide handelshøjskolens nuværende documentations-database med et modul på formidlingsområdet.

Videnudveksling

Videnudveksling kan blandt andet dække over forpligtende partnerskaber med erhvervslivet og tidligere studerende, samarbejde med andre universiteter og sektorforsknings-institutioner og samspil med virksomheder samt patenter, licenser og opstartsvirksomheder.

Danmarks Tekniske Universitet har blandt andet en ambition om at lægge fundamentet for en yderligere styrkelse af kommercialiseringen ved at indgå 200 samarbejdsaftaler med eksterne partnere, indgå to licensaftaler, sælge to patenter og etablere to spin-out virksomheder.

Det er Københavns Universitets målsætning i 2005 at modtage 25 anmeldelser af opfindelser, indgå 25 samarbejdsaftaler om viden- og teknologioverførsel og indgå seks licensaftaler. Yderligere vil Københavns Universitet i 2005 træffe beslutning

vedrørende oprettelse af et teknologioverførselselskab og arbejdsdelingen mellem universitetet og et aktieselskab.

Aalborg Universitet vil i 2005 undersøge muligheden for at etablere et aktieselskab for at fremme den kommercielle udvikling af universitetets forskningspatenter. Aalborg Universitet vil arbejde målrettet på at forøge antallet af opfindelser og vil i 2005 øge antallet af indberetninger med 15 procent i forhold til 39 indberetninger i 2004.

Syddansk Universitet angiver, at det er universitetets mål at kommercialisere ideer og opfindelser, herunder at få solgt eller på anden måde afhændet patenter til eller indgået licensaftaler med virksomheder. Inden for de næste fem år skal det årlige antal aftaler/kontrakter øges til 100. Via arbejdet i Kontrakt-og Patentkontoret har universitetet endvidere som mål over en femårig periode at bidrage til etablering af i gennemsnit 2-3 opstartsvirksomheder om året.

Flere universiteter er i stigende omfang blevet opmærksomme på at vedligeholde forholdet til sine kandidater gennem diverse alumneaktiviteter. Dette bygger på en partnerskabstankegang, idet formålet er, at universitet og dimittend skal knytte varige bånd til glæde for begge parter. Handelshøjskolen i København planlægger for eksempel årligt en såkaldt *Alumni event* for alle færdige kandidater, og angiver som mål, at deltagerantallet skal stige fra 350 i 2004 til 500 i 2005.

Tilsvarende har Handelshøjskolen i Århus som mål for 2005, at 35.000 dimittender herfra skal have adgang og mulighed for at deltage i nyetablerede videnklynger, der er virtuelle og/eller fysiske fora, hvor forskerne fra Handelshøjskolen mødes med erhvervslivet om faglige spørgsmål af fælles interesse med henblik på at udvikle og udveksle viden.

Universiteterne prioriterer også det regionale samspil. Som eksempel kan nævnes Aalborg Universitets Videnbase Nordjylland, der er en fælles elektronisk platform for Aalborg

Universitet, hvorfra den private og offentlige sektor samt offentligheden kan få adgang til forskning og forskere fra universitetet. Databasen havde i 2004 2.5 millioner sidehenvisninger, og universitetet har sat som mål at forøge dette antal med 25 procent i 2005.

Det indgår endvidere i hovedparten af universiteternes kontrakter for 2005, at der skal ske en systematisk udvikling af samarbejdet med Centre for Videregående Uddannelse i forbindelse med forskningstilknytning.

Roskilde Universitetscenter har for 2005 fastlagt som succes-kriterium at indgå nye aftaler med 2-3 CVU'er på Sjælland om kompetenceudvikling. Roskilde Universitetscenter har det som særlig målsætning at etablere sig som sjællandsregionens universitet og naturlig partner i videnovertagelse til private og offentlige virksomheder i regionen.

Nye kontrakter fra januar 2006

Den nye relation mellem ministeriet og universiteterne skal fortsat udvikles. Ministeriet skal føre et mere systematisk og dialogbaseret tilsyn med universiteterne. I den globale konkurrence, er det en betingelse for Danmarks velfærd, at vi har universiteter, der både er institutionelt og fagligt stærke.

Denne udvikling finder ifølge en nylig OECD-rapport¹ sted i hovedparten af organisationens medlemslande. Centrale myndigheder bevæger sig væk fra direkte, statslig kontrol mod varierende grader af løbende tilsyn og anvendelse af kontraktformer. Universiteterne gives større fleksibilitet og autonomi. Nøgleordene er selvregulering og decentralisering kombineret med fokus på universiteternes resultater og handlekraftig ledelse.

¹ "University Research Management - Meeting the institutional Challenge", OECD, 2004.

De danske universiteters udviklingskontrakter for 2005 udgør et godt grundlag for de kommende udviklingskontrakter fra 1. januar 2006. Erfaringerne og den videre proces skal i løbet af 2005 drøftes mellem ministeren og kredsen af bestyrelsesformænd.

Kontrakterne skal fastholde fokus på strategisk udvikling, bestyrelsens prioriteringer og præcise, kvantitative målsætninger. Kontrakterne viser, at der i løbet af 2005 udvikles datagrundlag og dokumentationssystemer, der vil øge universitetsbestyrelsernes muligheder for at synliggøre universitetets resultater og for eksempel sætte ind over for frafald på uddannelserne. Det er yderligere vigtigt, at ministeriet og universiteterne fører en dialog om afrapporteringen i årsrapporterne og universiteternes udvikling af metoder til benchmarking.

Som det fremgår af udviklingskontrakterne for 2005 er benchmarking i en vis udstrækning et nyt element i universiteternes strategiske udvikling. Videnskabsministeriet vil derfor i 2005 i dialog med universiteterne iværksætte et projekt med det sigte at udvikle let tilgængelige modeller for benchmarking på universiteterne.

Regeringen lægger som en del af sine nye mål særlig vægt på at skabe universiteter og forskningscentre i verdensklasse ved at fremme dannelsen af *universitetskonsortier*. Det danske samfund har brug for universiteter, der tilhører den internationale elite inden for forskning og uddannelse. Skal dette realiseres, må der ske en fokusering af indsatsen. Samlet set har de 12 danske universiteter på flere områder en høj kvalitet og produktivitet. Efter international målestok er de dog hver for sig meget små.

Vejen frem er større faglig koncentration og forpligtende samarbejder om den samlede opgaveløsning inden for forskning og uddannelse. Regeringen ønsker, at universiteter og andre institutioner danner universitetskonsortier, der målrettet og

strategisk kan profileres internationalt. Nøglen er fælles gevinster gennem forpligtende samarbejde på tværs af universiteter.

Videnskabsministeren vil yderligere som en del af regeringens mål sætte fokus på at få *universitetsuddannelser i international topklasse*. Ministeren nedsatte i foråret 2004 en række arbejdsgrupper, der blandt andet skulle undersøge det danske udbud af universitetsuddannelser inden for humaniora, samfundsvidenskab og den såkaldte oplevelsesøkonomi.

Arbejdsgrupperne afgav deres anbefalinger i marts 2005. Anbefalingerne blev drøftet på videnskabsministerens årlige Dialogforum med universiteter, erhvervsliv og organisationer. Ministeriet vil yderligere indlede en dialog med universiteterne om en opfølgning på arbejdsgruppernes anbefalinger om bedre match mellem uddannelserne og aftagernes behov.

Der peges på, at humanistiske kompetencer har en vigtig rolle i udviklingen af vidensamfundet. For at en sådan vision kan realiseres, er det nødvendigt at kombinere teknisk og naturvidenskabelig kundskab med kommercielle, sproglige og kulturelle kompetencer.

Arbejdsgruppen peger også på, at den samlede vifte af humanistiske fag bør gennemgås nøje, og det skal overvejes om der kan etableres fornuftige arbejdsdelinger. På det samfundsvidenskabelige område anbefaler arbejdsgruppen ligeledes en tættere kontakt til aftagerne af færdige kandidater. Kandidaternes såkaldte beskæftigelsesegnethed skal styrkes gennem flere forpligtende partnerskaber mellem universitet og samfund. Uddannelserne skal have klare beskrivelser af kandidaternes kompetencer.

Arbejdsgruppen foreslår, at uddannelsernes indhold og form udvikles, så de samfundsvidenskabelige studerende bliver mere innovative. Undervisningen skal styrkes og kandidaterne skal være bedre rustet til at samarbejde med andre faggrupper.

Arbejdsgruppen om uddannelser til oplevelsesøkonomien har forslag til en række nye uddannelser og et forskningsløft rettet mod oplevelsesøkonomien. Målet er, at nye universitetsuddannelser skal være med til at bygge bro mellem højteknologi, oplevelser og forretning. Fremover vil efterspørgslen efter produkter og services med højt indhold af viden og oplevelser skabe jobs og drive den økonomiske vækst.

I april 2005 offentliggøres yderligere en rapport fra en arbejdsgruppe med deltagelse af Dansk Industri, Ingeniørforeningen i Danmark, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet. Arbejdsgruppen har analyseret udbudet af ingeniøruddannelser. Opfølgning på arbejdsgruppens anbefalinger vil være central for at indfri målsætningen om Danmark som højteknologisk samfund.

Ministeriet vil endvidere iværksætte et forløb til styrkelse af de danske universiteters udbud af IT-uddannelse på højeste niveau. IT spiller en stadig større rolle for udviklingen af nye produkter og serviceydelser i alle sektorer i samfundet. En styrkelse af forskningsbaseret IT-uddannelse skal sikre, at Danmark opbygger IT-kompetencer i international topklasse.

Bilag 1: Henvisning til 2005-kontrakterne

Udviklingskontrakterne for 2005 kan findes på Videnskabsministeriets hjemmeside:

http://www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/theme-list.cgi?theme_id=230130

Danmarks Pædagogiske Universitetet har en udviklingskontrakt for 2001-2005. Kontrakten findes på universitetets hjemmeside:

<http://www.dpu.dk/site.asp?p=754>

Bilag 2: Det økonomiske fundament

Universiteternes økonomi er blevet styrket fra år 2001 til i dag. Nedenstående tabel viser udviklingen i bevillingerne til universiteternes uddannelse og basisforskning.

Tabel 1. Bevilling til universiteternes uddannelse og basisforskning, 2001 – 2005 (millioner kroner 2005 – priser)

	2001	2002	2003	2004	2005
Heltidsuddannelse	3.192,7	3.191,1	3.267,6	3.292,1	3.220,8
Deltidsuddannelse	134,8	134,3	130,2	134,5	125,8
Udvekslingsstuderende	34,5	34,6	36,6	38,3	37,9
Færdiggørelsesbonus	0	0	0	110,6	172,6
Uddannelse i alt	3.362,0	3.360,0	3.434,4	3.575,5	3.557,1
<i>Indeks (2001 = 100)</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>102</i>	<i>106</i>	<i>106</i>
Forskning i alt	3.543,9	3.624,9	3.766,2	3.896	4.072,2
<i>Indeks (2001 = 100)</i>	<i>100</i>	<i>102</i>	<i>106</i>	<i>110</i>	<i>115</i>

Kilde: Finansloven for 2005

Bevillingerne til universiteternes uddannelse er steget fra 3.362 millioner kroner i 2001 til 3.557 millioner kroner i 2005.

Bevillingerne til universiteternes basisforskning er steget fra 3.544 millioner kroner i 2001 til 4.072 millioner kroner i 2005. Stigningen var et led i det politiske forlig om den nye universitetslov og den økonomiske aftale, der i den forbindelse blev indgået for at skabe sikre økonomiske rammer for universiteterne. Den økonomiske aftale gælder for perioden 2003 – 2005. Samtidig har regeringen tilført midler til universiteternes basisbevillinger for at undgå det fald i bevillingerne, som fremgik af flerårsbudgetterne.

På finansloven for 2005 er en styrkelse af ph.d.-uddannelsen et særligt indsatsområde. Det er en afgørende forudsætning for løftet af dansk forskning, at der uddannes tilstrækkeligt mange nye forskere. Som led i aftalen om udmøntning af forskningsreserven er der afsat nye basismidler til at styrke forskeruddannelsen. Midlerne skal sikre et meroptag på ph.d.-uddannelsen inden for teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab.

Af forskningsreserven udmøntes 387 millioner kroner direkte på universiteterne, som dermed stabiliserer universiteternes basismidler til forskning i årene fremover. Det giver samtidig universiteterne mulighed for at optage flere ph.d.-studerende om året fra 2005. Meroptag finansieres fuldt ud af de nye bevillinger, der afsættes til universiteterne, og kræver ikke medfinansiering fra anden side. Midlerne tilføres universiteterne med et tillæg til de et-årige udviklingskontrakter for 2005. De korte tillægskontrakter indeholder aftalen mellem universiteterne og Videnskabsministeriet om midlernes anvendelse til styrkelse af forskeruddannelsen inden for natur-, sundheds- og teknisk videnskab.

Udviklingen på de danske universiteter

Redegørelse til Folketinget

April 2005

Folketinget vedtog maj 2003 en ny lov om universiteter. Universitetsloven indebærer reformer af universiteternes ledelse og institutionelle rammer. Universiteterne er nu selvejende institutioner med bestyrelser med eksternt flertal og en eksternt formand.

Det fremgår af universitetsloven, at videnskabsministeren i forbindelse med indgåelsen af nye udviklingskontrakter vil afgive en redegørelse til Folketinget. Bestyrelsen indgår udviklingskontrakten med videnskabsministeren. I udviklingskontrakten fastlægges universitetets strategiske udvikling.

Redegørelsen beskriver den nye styringsrelation mellem Videnskabsministeriet og universiteterne og hovedtræk i udviklingen på de danske universiteter baseret på universiteternes udviklingskontrakter for 2005.

